روزنامه کثیرالانتشار سراسری ارک

*شنبه
* ۱ مهر ۱۳۹۶
*۲۳ سپتامبر ۲۰۱۷
* سال: بیست و هفتم
* شماره (سایی) ٤٢١١
* ایرمی یئدینجی ایل
* صفحه ۸ ادبیّات

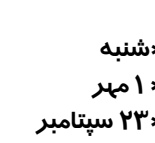

کوراوغلونون استانبول سفری

*** محمد اشراقی**

۱۷

گئچن ساین ادامه سی...

یئنی دئییم:

کوراوغلو:

خوتکارلارا،پاشالارا باشام من
قالماییبدیر قالا داها آچام من
قوشون لاری داغ دره ده قیرارام
کروان لاری گدیک لرده سویارام
اوغلوم یوخدور یییه دورا واریما
قیلینجیما الیمده کی سازیما
ائیواز اولسون دلی لره باش بیلن
دؤیوش لرده دایان دؤیوش قاش دئیین
من ائیوازی ایسته ییرم آپارام
آپارماسام چتینلیگه قالارام
اوتانارام اؤز ائلیمین یانیندا
آغیر ایش لر یاتیب بو ایش دالیندا
قیزیرغانما گل ائیوازی وئرمنه
یئری گلسه خئیر وئررم من سنه
ائیواز ایسه سنی گؤرر ایسته سه
تاپیشیرارام بئله ائدر بیلمه سه
قصاب گؤردو ال چکمه ییر کوراوغلو
آلاجاقدیر ائیوازی بو ائل اوغلو
دئدی اولسون گل سن آپار ائیوازی
ائیواز دئمه گنج لرین لئیلازی
آپار آنجاق گؤزون اولسون اوستونده
یاتیب اونون ناکشی لر پوسکونده
قصابیله اؤپوش گؤروش ائتدیلر
کوراوغلویلا ائیواز سورا گئتدیلر
کور اوغلویلا ائیواز دئمک ایکیسی
چنلی بئله باشلادیلار گئدیشی
قصاب علی تکه تورکمن یولونا
آپاق قویدو بورونرک دونونا
نگارخانیم گؤزله ییردی ارینی
بیلمه ییردی هارا قویسون الینی
گئجیکمیشدی کوراوغلونون گلمه سی
نگاری نین قورتولموشدو دؤزمه سی
نگارخانیم اوجا بیردیک اوستونده
اوزاق گؤرن گؤزلری نین اؤنونده
ایلان کیمی اوزون یولا باخیردی
گؤی اوزونده پارلاق گونش شاخیردی
بیردن گؤردو یئردن گؤیه توز قالخدی
قیرآت قاچدی دالیسیندا توز قالدی
قیرآت اوچوب توز قالیردی آردیندا
ائیواز ایسه کوراوغلونون دالیندا
نگار اندی دلی لرین یانینا
بو سؤزلری دئدی گؤز ه ل تاریلا :

عاشیق سؤزو:

نگار:

آت بئلینده قوچ دلی لر
ائیوازی پئشواز ائیله یک
بیربیریندن خوش دلی لر
ائیوازی پئشواز ائیله یک
ائیوازیم بنزر لاچینا
طاووس لار حئیران ساچینا
وئرمرم چینه لاچینا
ائیوازی پئشواز ائیله یک

یولون گؤزلر چنلی بئلیم
ائیوازیما قربان ائلیم
ائیوازدیر آغیزیم دا دیلیم
ائیوازی پئشواز ائیله یک

دولون لباسا ، یاراغا
آتلی لار گئتسون سراغا
قویمارام گؤزدن ایراغا
ائیوازی پئشواز ائیله یک

کوراوغلی اوخینی قوروب
سؤیوب، سئچوب طرلان ووروب
قیرآتین ترکینده دوروب
ائیوازی پئشواز ائیله یک

کُلّ مخلوقات ییغیلی
پایلایین قندی نوغولی
کوراوغلی نین قوچ اوغولی
ائیوازی پئشواز ائیله یک

قوچ دلی لر دوتون بارات
دوزلدین مجلس ، توی ، بساط
گؤتورون لباس قیلینج ، آت
ائیوازی پئشواز ائیله ین

خوش دانیشان ، شیرین گولن
مجلس آپارماغی بیلن
دلی لره سردار گلن
ائیوازی پئشواز ائیله ین

ائیوازکیمی اولماز سونا
بویو اینجه ، بویو مینا
نگاردا ائیوازا آنا
ائیوازی پئشواز ائیله ین

آردی وار

ناغیل

آغ قوش

بیری وار ایدی، بیری یوخ ایدی، بیر پادشاه وار ایدی. بو پادشاهین آروادی‌نین بوینونا نه قدر اوشاق دوشوردوسه، هامیسی آنا بطنیندن گلنده اؤلوردو.
نه قدر طبیب، تیلسیم، جادو ائلتدیریردیلرسه، هئچ بیر فایدا وئرمیردی.
گونلرین بیر گونونده یئنه ده پادشاهین زنه‌نی همللی اولور.
دوغماغینا بیر قدر قالمیش، پادشاه زنه‌نینی اؤز قایناتاسی نین یانینا گؤندریر کی، بلکه اوردا یاخشی باخالار.
گون کئچیر، آی دولانیر، پادشاهین بیر اوغلو اولور.
بلی، موژده-موژده اوستوندن گلیر. پادشاه زنه‌نینه سیفاریش گؤندریر کی، هله بیر نئچه واخت قالسین اوردا، اوشاغین بیر آز سوموبو برکیسین، گلر، یئنه بیر قضا-قدر اوز وئرر.
بونلار بوردا قالماقدا اولسونلار، سنه کیمدن خبر وئریم، پادشاهین وزیرینلدن.
پادشاهین بیر خبیس وزیری وار ایدی. چوخدان فورصت آختاریردی کی، اونو اؤلدوروب اؤزو پادشاهلیغا کئچسین.
بو طرفدن گؤردو کی، یوخ، پادشاهین اوغلو دا اولدو، تا پادشاه اؤلسه ده بونا بیر شئی چاتمایاجاق، قت ائله دی کی، گرک پادشاهی اؤلدوروب اونون نسلینی یئر اوزوندن کسه.
بلی، بیر گئجه اؤز آداملارین گؤتوروب هوجوم ائله دی پادشاهین سارایینا. پادشاهی اؤلدوروب اؤزو کئچدی اونون یئرینه، ایلشدی تاختدا.
صاباحیسی گون اؤز آداملاریندان بیر دسته گؤندردی پادشاهین زنه‌نی‌نین یانینا.
بیر نامه ده بالاندان پادشاهین دیلیندن یازدی کی، بس ناخوشام، گرک دورمایی‌ب گله‌سن.
پادشاهین کولفتی کجاوه‌یه مینیب بو قاصیدلرله یولا دوشدو. گلیب بونلار بیر داغین اته‌یینده دوشرگه ائله‌دیلر.
ائله کی، گئجه یاریا گلدی، بو قاصیدلرین باشچیسی دوروب گلدی پادشاهین آروادی‌نین چادیرینا.
وزیر اونا تاپشیرمیشدی کی، آروادی دا، اوشاغی دا اوردا اؤلدورسون.
گلیب گیردی ایچریه، توتدو آروادین قولوندان.
آرواد گؤردو کی، بو ملونون فیکری پیسدی، اوزون اونا توتوب دئدی:
- سن نه کیمسنه‌سن کی، اؤز پادشاهی نین آروادینا ساتاشماق ایسته‌ییرسن.
قاصیدباشی گولوب دئدی:
- نه پادشاه، نه پادشاه آروادی؟ سنین ارین چوخدان او دونیایا تشریف آپاریب. ایندی پادشاه سنین ارینین وزیریدیر. بیز ده اونون امریله گلمیشیک کی، سنی ده، اوشاغینی دا گؤنده‌رک آتاسی‌نین یانینا.
آرواد بونو ائشیتجک اوشاغی قارمالاییب اؤزون آتدی پایی‌را.
قاصیدباشی بیر سس ووردو، کئشیکچیلر اویاندیلار، دوشدولر آروادین دالینا. آرواد گؤردو یوخ، آز قالیب کی، چاتسینلار، بیر یئره، بیر گؤیه باخیب اوشاغی آتدی دره‌یه.
کئشیکچیلر چاتیب آروادی اؤلدوردولر، تای اوشاغین دالینجا دره‌یه ائنمه‌دیلر، بیلدیلر کی، او دا حؤکمن اوردا داشلارا دیَیب اؤلوب.
بونلار پادشاهین یانینا گئتمکده اولسونلار، سنه کیمدن خبر وئریم، کؤهنه پادشاهین قاداشیندان.
کؤهنه پادشاهین بیر قاداشی وار ایدی. بو واختلاردا سیاهته گئتمیشدی.
سیاهتدن قاییدیب ایشی بئله گؤرنده باخدی کی، اونو دا اؤلدوره‌جکلر، باشینا بیر آز آدام ییغیب چکیلدی داغا. پادشاه بو احوالاتی ائشیدیب اونون دالینجا قوشون گؤندردی.
آنجاق قوشون اونو توتا بیلمه‌دی. پادشاهلا اونون آراسی نه دوزلدی، نه ده اونو یوخ ائله‌یه بیلدی. وزیر هر نه تدبیر گؤردوسه وئجه گلمه دی کی، گلمه‌دی.
کؤهنه پادشاهین قاداشی گئتدیکجه قوتلندی.
بونلار بیر گون گلیب همین داغا چیخدیلار. عسگرلرین بیری بوردا دره‌ده، شیر یووا‌سی‌نین قاباغیندا اویناییان بیر اوشاق تاپدی؛ گتیردی پادشاهین قاداشی‌نین یانینا.
پادشاهین قاداشی باخدی کی، بو اوشاغین قولوندا بیر بازوبند وار. بازوبندی اوخویوب گؤردو کی، اؤز قاداشی‌نین اوشاغیدی. دئمه بو همین اوشاقمیش کی، آرواد بونو دره‌یه آتمیشدی.
اوشاق شیر سودو ایله بسلندیگینه گؤره آدین قویدولار شیرزاد. اما شیرزاد ائله دوغرودان دا شیر کیمی گومراه بیر اوشاقدی. غرض، بو اوشاق ائله خیردالیغیندان آت بئلینده گزدی، اوخ آتدی، قیلینج-قمه اویناتدی.
اون دؤرد-اون یئش یاشینا چاتاندا عمللی-باشلی بیر پهلوان اولدو.
بو خبر کی، یاییلدی اطرافا، پادشاهین اوغلو تاپیلیب، اؤز عمیسی نین یانینادی، بونلارین گوجو بیر آز دا آرتدی.
وزیر گؤردو یوخ، ایش خاراپدی. تدبیر، تدبیر، آخیردا گونلرین بیرینده بؤیوک بیر یایلاق تیکدیردی، گؤزل، هم ده حیله گرلیکده شیطانا پاپاق تیکن قیزینی دا آپاریب قویدو اورا.
شیرزاد بیر گون تکباشینا گزمه‌یه چیخمیشدی. گزه-گزه گلیب همین بو یئره چیخدی. یامان آجیمیشدی.
بیر اوخ قویدو چیللە‌یه، آتیب بیر قوش ووردو. قوش گئدیب دوشدو همین بو قیزین قالاچاسینا. شیرزاد بیر کمند آتیب قالخدی بورا.
باخدی کی، کولفرنگیده بیر قیز اوتوروب، بیر قیز اوتوروب کی، سویا دئییر آخما، آیا دئییر باخما.

آردی وار

نه ایشیم وار؟

***میرزا علی اکبر صابر**

ملّت نئجه تاراج اولور- اولسون، نه ایشیم وار؟
دشمن‌لره محتاج اولور- اولسون نه ایشیم وار؟
قوی من توخ اولوم اؤزگه‌لرایله نه‌دی کاریم!
دونیا و جهان آج اولور- اولسون نه ایشیم وار؟

سس سالما، یاتانلار آییلار، قوی هله یاتسین،
یاتمیشلاری راضی دگولم، کیمسه اویاتسین،
تک تک آییلان وارسادا، حق دادیمه چاتسین،
من سالم اولوم جمله جهان باتسادا باتسین،
ملّت نئجه تاراج اولور- اولسون، نه ایشیم وار؟
دشمن‌لره محتاج اولور- اولسون نه ایشیم وار؟

سالما یادیما صحبت تاریخ جهانی،
ایام سلفدن دئمه سؤز بیر ده فلانی،
حال ایسه گتیر میل ائله‌ییم دولمانی، نانی،
مستقبلی گؤرمک نه گرک، عمردو فانی،
ملّت نئجه تاراج اولور- اولسون، نه ایشیم وار؟
دشمن‌لره محتاج اولور- اولسون نه ایشیم وار؟

اولاد وطن قوی هله آواره دولانسین،
چرکاب سفالتله الی، باشی بولانسین،
دول عورت ایسه سائله اولسون، اودا یانسین،
آنجاق منیم آوازه‌ی شانیم اوجالانسین،
ملّت نئجه تاراج اولور- اولسون، نه ایشیم وار؟
دشمن‌لره محتاج اولور- اولسون نه ایشیم وار؟

هر ملّت ائدیر صفحه‌ی دنیاده ترقی،
ائیلر هره بیر منزل و مأواده ترقی،
یورغان دوشه گمیده دوشه گر یاده ترقی،
بیز ده ائده‌ریک عالم رؤیاده ترقی،
ملّت نئجه تاراج اولور- اولسون، نه ایشیم وار؟
دشمن‌لره محتاج اولور- اولسون نه ایشیم وار؟

****

ترپنمه، آماندیر

ترپنمه آماندیر، بالا، غفلتدن آییلما!
آچما گوزونو، خواب جهالتدن آییلما!
لای لای، بالا، لای لای
یات، قال دالا، لای لای!

آلدانما، آییقلیقدا فراغت اولا هیهات!
غفلتده کئچنلر کیمی لذت اولا هیهات!
بیدار اولانین باشی سلامت اولا، هیهات!
آت باشینی یات، بستر راحتدن آییلما!
لای لای، بالا، لای لای
یات، قال دالا، لای لای!

آچسان گوزونو رنج، مشقت گوره‌جکسن
ملتده غم، امتده کدورت گوره‌جکسن
قیلدیقجا نظر ملته حیرت گوره‌جکسن
چک باشینا یورغانینی، نکبتدن آییلما!
لای لای، بالا، لای لای
یات، قال دالا، لای لای!

بیر لحظه آییلدینسا قوتار جانینی، یوخلا
آت تریاکینی، چک،بابا قلیانینی، یوخلا
اینجینسه ساغین وئر یئره سول یانینی، یوخلا
ایللرجه شعار اتدیگین عادتدن آییلما!
لای لای، بالا، لای لای
یات، قال دالا، لای لای!

گوز نوری‌دیر اویقو، اونو، دور ائتمه گوزوندن
یول وئرمه مبادا چیخا بیر لحظه سوزوندن
اما ائله برک یوخلاکی، حتی گئت اوزوندن
آفاقی دوتان شور و قیامتدن آییلما!
لای لای، بالا، لای لای
یات، قال دالا، لای لای!

****

دریا ائله دیم

***استاد شهریار**

ترکی بیر چشمه ایسه، من اونی دریا ائله دیم
بیر سویرق معرکه نی محشر کبرا ائله دیم
بیر ایشیلتیدی سها اولدوزی تک گورسنمز
گوز یاشیلما من اونی عقد ثریا ائله دیم
امیدیم وار که بو دریا هله اقیانوس اولا
اونا ضامن بو زمینه که مهیا ائله دیم
عرفانا چاتماسا شعر و ادب ابقا اولماز
من ده عرفانه چاتیب شعریمی ابقا ائله دیم
ابدیتله یاناشدیم دوغولا حافظه تای
شیرازین شاهچراغین تبریزه اهدا ائله دیم
ترکی نین جانینی آلمیشدی حیاسیز طاغوت
من حیات آلدیم اونا، حق ایچون احیا ائله دیم
(فیض روح القدس) اولدی مدیم حافظ تک
من ده حافظ کیمی اعجاز مسیحا ائله دیم
قمه قداره لر آغزیندا دیل اولمیشدی سوگوش
من سه وینج ائتدیم اونی، خنجری خرما ائله دیم
ایندی گویلرده گوزل صفله صفا ایله گزیر
منجلابلاردا اوزن اردگی دورنا ائله دیم
باخ که(حیدر بابا)افسانه تک اولموش بیر قاف
من کیچیک بیر داغی سر منزل عنقا ائله دیم
بوردا(روشن ضمیرین)ده هنرین یاد ائده لیم
من اون دا قلمین طوطی گویا ائله دیم
نه تک ایراندا منیم ولوله سالمیش قلمیم
باخ که ترکیه ده، قافقازدا نه غوغا ائله دیم
باخ که تهراندا نه شاعرلری شیدا ائله دیم
هم(سهندیه) سهندین داغین ائتدی باش اوجا
هممن ئوز قارداشیمین حقینی ایفا ائله دیم
آجی دیللرده شیرین ترکی اولوردی حنظل
من شیرین دیللره قاتدیم اونی حلوا ائله دیم
هر نه قالمیشدی کئچنلردن اونا بال پتگی
اریدیب مومله بالین شهد مصفا ائله دیم
ترکی، واللاه، آنالار اوخشاغی، لایلای دیلی دیر
دردیمی من بو دوا ایله مداوا ائله دیم
شهریار، حیف ساووخدیر بو دگیرمان هله ده
دارتماغا یوخدی دنی، من ده مدارا ائله دیم

یکهزار واژه اصیل ترکی در پارسی

ادامه از شمارهٔ قبل...
۸۴۲. کِرخت و کِرخ = کَیْرِیْخ = سست و بی روح ، گیج (کَیْرِیْخماق = گیج شدن ، سست شدن): سر چاهی!چنین مباشکرخ × زآنکه چاهی است برسردوزخ / آذری طوسی
۸۴۳. کرشمه=گیریشمه = قَیْرِیْشما = قَیْرِیْش (قَیْرِیْشماق = ناز و عشوه کردن ، خرامیدن) + ما (اک) = ناز و عشوه ؛ قیرجانماق = خندیدن یا حرکات دیگر برای ناز و عشوه ، قَیْر = ناز و عشوه
۸۴۴. کُرک= کورک = پوست برخی حیوانات که از آن بالاپوش می سازند.
۸۴۵. کرنا= کره نای و کره نئی = دودکش ، شیپور ،کرنای (۱،۳)
۸۴۶. کرنش=کورنیش =گورنیش =گرنیش =گر (گرمک = انبساط دادن ، وسعت دادن ، انعطاف دادن) + نش (اک) = انبساط ، انعطاف ، تعظیم جلوی شاه ، حالت بدن حین خمیازه ، انبساط طولیِ فلزات بخاطر اعمال تنش
۸۴۷. کُروک=کؤروک = کلاه ، سقف ، سقف یا سایبان درشکه و خودرو ، دم آهنگری (۲۵،۳) ؛ کؤروکله مک = دمیدن و تشدید کردن کورهٔ آهنگری
۸۴۸. کره= چره = چیره = چیر (چربی و روغن) + ه (اک) = چربناک ، روغنی
۸۴۹. کَز=کؤز = شعله ای که بعد از خاموش کردن آتش می ماند ، شعلهٔ سطحی (۱) ؛ کؤزه ر مک = کز کردن
۸۵۰. کسمه=کس (کسمک = بریدن ، جدا کردن) + مه (اک) = بریده و جدا کرده ، در اصل زلف مصنوعی که از یال اسب درست کرده و بر سر میگذاشتند ، چین و شکن زلف بر رخسار (۱) ؛ همچنین نان کلیچه:
عروس بخت در آن حجله با هزاران ناز
شکسته کسمه و بر برگ گل گلاب زده / حافظ
۸۵۱. کشیک=کئشیک =احتمالاً کئچیک = کئچ (کئچمک = گذشتن ، عبور کردن) + یک (اک) = در حرکت و گذر ، نگهبان (۱) ؛
شاید به اعتبار اینکه کشیک در حرکت و وارسی محل مراقبت است.

ادامه دارد

مشاهیر و شخصیت های چشمگیر آذربایجان

***تالیف: پروفسور چنگیز قاجار**

آقا محمد خان قاجار

وی زاط ۲۷ محرم ۱۱۵۵ هجری قمری برابر با ۲۷ خرداد ماه ۱۱۲۱ خورشیدی و ۱۷ ژوئن ۱۷۴۲ میلادی در دشت اشرفی در میانه راه ساری به گرگان است.
مراسم تاجگذاری‌اش را در ۱۵ ربیع الثانی ۱۱۹۵ هجری قمری برابر با ۱ فروردین ماه ۱۱۶۱ خورشیدی و ۲۱ مارس ۱۷۸۲ میلادی در ساری برگزار کرد و سرانجام در ۲۱ ذی الحجه ۱۲۱۱ هجری قمری برابر ۲۷ اردیبهشت ماه ۱۱۷۷ خورشیدی و ۱۷ مه ۱۷۹۸ میلادی در شوشا درگذشت.
آقامحمد خان فرزند محمد حسن خان قاجار و او نیز فرزند فتحعلی خان فرزند شاهقلی خان فرزند جهانسوزخان بود. مازندران و بارفروش (بابل امروزی) مرکز حکمرانی محمدحسن خان بود و فتحعلی خان حاکم گرگان و در استرآباد حکومت می کرد. اینان شیعه مذهب بودند. نادرقلی خان پس از کشتن فتح علی خان رقیب سرسخت خویش در خواجه ربیع طوس و با سعی و تلاش خویش به مقام شاهی رسید.

ریشه های قدرت یابی دودمان قاجار

درباره اصل و نسب قاجارها اطلاعات درستی در دست نیست . اما اینطور که بر می آید آنها از نژاد ترک بودند.
قاجارها ازترکان غربی بودندآنها ازدوره صفویه در تاریخ ایران پیدا شدند.وآن مطالبی که آنها را به مغولان منتسب می کند نامعتبر می باشد(تاریخ اجتماعی سیاسی ایران - سعید نفیسی)
در اواخر قرن نهم هجری شاه عباس آنها را برای دفاع از مرزها به سه قسمت تقسیم کرد.
قسمتی در مرو برای مقاومت در برابر ازبکان ، قسمتی در گنجه و ایروان و قسمت دیگر در قلعه مبارک آباد استر آباد ساکن شدند .
با توجه به سکونت قاجارها در حوزه فرهنگ و تمدن ایران میتوان آنها را ایرانی شده نامید . قدرت یافتن دودمان قاجار به عهدصفوی و شاه عباس برمی گردد. آنان ابتدا در شمال رود ارس ساکن بودند و در آن زمان به دلیل کمک های بزرگشان به دربار صفوی، قدرت بیشتری یافتند و سپس دسته ای از آنان در غرب استرآباد و در دشت گرگان سکنی گزیدند.
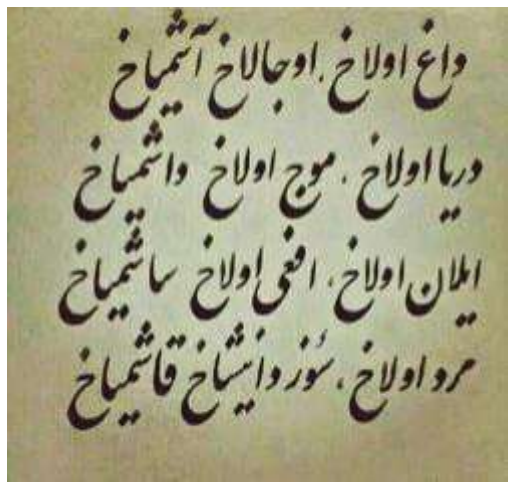
ادامه دارد